

Ett House of Sweden i Taiwan?

Forskningsrapport 1 2022

2022-05-04

New Context AB

Den 27 april 2022 beslöt riksdagen godkänna ett antal av förslagen i utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU15 däribland ett förslag att bredda och synliggöra Sveriges närvaro i Taiwan genom inrättandet av ett "House of Sweden" i Taipei. I riksdagens debatt var det enbart Socialdemokraterna som röstade emot detta. Det tyder på att förslaget kommer att genomföras även om riksdagens beslut är en rekommendation till regeringen och inget beslut.

Den engelskspråkiga taiwanesiska dagstidningen Taipei Times rapporterade omedelbart om detta och införde följande kommentar, varvid jämförelsen med House of Sweden i Washington inte kan ses som särskilt hjälpsam då det kan uppfattas som att de jämför våra relationer med USA med de med Taiwan.

"Swedish lawmakers have proposed a motion to have a building in Taiwan similar to the House of Sweden in Washington, with the motion expected to be debated and voted on soon, the Ministry of Foreign Affairs said yesterday. The idea was first mentioned on April 14 during a five-day visit to Taiwan by a Swedish delegation. The House of Sweden building in Washington is evocative of the climate of Sweden and its political transparency. In addition to being the Swedish embassy, the building also houses the embassies of Iceland and Liechtenstein, as well as Swedish companies."

I riksdagsdebatten var det Sverigedemokraten Markus Wiechel som mest utförligt uppehåll sig vid detta förslag. Han hade varit medlem i den riksdagsdelegation som just besökt Taiwan och förklarade att den nuvarande lösningen med ett Business Sweden-kontor inte ansågs tillfredsställande av svenska företag och svenskar i Taiwan. Frågan är då hur man kan göra närvaron tydligare med hänsyn till de givna protesterna från Peking. Moderaternas Hans Wallmark påpekade att konstruktionen måste rymmas inom ett-Kina-politiken. Här följer en genomgång av sakfrågan och några idéer hur det kan lösas.

Historik

Sveriges närvaro i Taiwan med ett Exportrådskontor etablerades 1991 och fick sin form 1992 när man flyttade till International Trade Building. Modellen för den svenska närvaron var den struktur som USA utarbetat. Det är därvidlag viktigt att närvaron inte får ambassadliknande former. USAs American Institute in Taiwan (AIT) har t.ex. sitt huvudkontor i Arlington, Virginia och inte i Washington, den konsulära avdelningen heter "Technical department" den politiska avdelningen "General affairs department" osv. På samma sätt är det viktigt att noga se vilka organisatoriska former andra EU-länder valt för att bredda sin närvaro.

I rask följd beslutade riksdagen om att Exportrådet skulle kunna utfärda viseringar i eget namn och regeringen tog ett beslut att det var just Exportrådet

i Taipei som fick denna myndighetsroll. När detta genomfördes sänktes även avgiften för viseringar till samma nivå som andra utlandsmyndigheter och intäkterna tillfördes staten. Antalet viseringar uppgick till ca 10 000 per år.

Dessa åtgärder var unika i den taiwanesiska miljön och en vågrörelse startade bland europeiska kontor som dittills haft höga viseringsavgifter och behållit dessa i sin kassa precis som svenska olönade konsulat gjorde.

På svensk sida gjordes även en hel del insatser inom kulturområdet såsom arrangerandet av en konstutställning, en utställning av jadeföremål i Sverige och närvaro och stöd till svenska institutioners besöksutbyte, såsom filmvisningar och besök av en teateruppsättning av Dramaten.

Som ansvarig för den allmänna verksamheten och som den förste UD-utsände i Taiwan fick jag motta en hel del kritik av UD. Särskilt minns jag ett uttalande riktat till mig från chefen för UD:s politiska avdelning att "man får inte utnyttja Kinas temporära svaga läge efter Tiananmenmassakern till att flytta fram positionerna i Taiwan". Så länge Carl Bildt var Sveriges statsminister kunde jag bortse från det, men känslan gnagde att man kanske borde gått till motangrepp med att ställa frågan "om det inte är i Kinas svaghetsläge man kan flytta fram positionerna, så när kan man då göra det?"

I september 1995 vann Socialdemokraterna valet och jag insåg att nu blir det "locket på". En kollega i Hongkong ringde mig och sade att en mängd personer hört av sig och sagt att Hongkongs GK var den store förloraren genom valet, men han hänvisade till att det var jag som var den största förloraren!

Från hösten 1995 framåt gjorde Exportrådets kontor i Taiwan en del insatser betr matfestivaler, konstutställningar och föredragsverksamhet till vilket kommer en fortsatt ström av inbjudna riksdagsledamöter inbjudna av den taiwanesiska sidan. Man bytte namn till Business Sweden 2014 och senare infördes Invest Sweden i Business Swedens organisation.

Höjdpunkten i de bilaterala relationerna var sedan 1980-talet Joint Business Council som startades med näringslivschefer som ordförande på båda sidor. På senare år har man i samband med JBC-mötena ordnat möten där UD:s statssekreterare för handelsfrågor och ministern eller viceministern i Ministry of Economic Affairs deltog från taiwanesisk sida. Samtalen var dock begränsade till handelsfrämjande åtgärder.

Ett bakslag för de europeiska kontoren var när EU 2010 införde viseringsfrihet för taiwanesiska medborgare. Självklart var det viktigare att ge taiwaneserna de rättigheter de förtjänade än att bibehålla de europeiska kontoren intäkter.

Det storpolitiska läget

Taiwan lever sedan decennier i fruktan för en kinesisk invasion. Antalet missiler placerade på den kinesiska kusten i Fujian tvärsöver Taiwan har ökat hela tiden. Landstigningsövningar har genomförts. Kina har nu 3 hangarfartyg som har möjlighet att föra flygplan och militär utrustning till Taiwan i stor skala. På amerikansk sida har politiken i decennier varit "strategic ambiguity"; att inte säga till Peking hur man kommer att agera och att heller inte säga till Taiwan om man kommer att ingripa militärt. Den senare aspekten brukar förklaras med amerikansk tveksamhet att ställa upp om en aggressiv populist vinner presidentvalet i Taiwan och startar en äventyrlig Kinapolitik.

En vanlig kommentar av läget efter Rysslands misslyckade invasion av Ukraina är att Kina antagligen i dagsläget skjuter en invasion av Taiwan på framtiden. Man hade inte väntat sig så starkt civilmotstånd i Ukraina, inte att västländerna så snabbt skulle införa hårda ekonomiska sanktioner och enstaka händelser som Ukrainas sänkande av det ryska krigsfartyget Moskva kan ha fått Kina att tveka att lita på sina hangarfartyg. Även om alla dessa tankar är spekulationer är det nog ändå av vikt att slå fast att Ukrainakriget har stärkt behovet av att utveckla kontakter med Taiwan.

Vad kan "House of Sweden" bestå av?

För närvarande förefaller de nuvarande svenska organisationerna, Business Sweden och Svenska Handelskammaren vara för tunt underlag för ett "House of Sweden". Man kan kanske räkna med att några svenska företag hyr lokaler, men oklart vilka. En utökat svensk närvaro skulle kunna innehålla:

- En utökad BSO-verksamhet från Business Sweden som tidigare har givit underlag av 2-3 svenska företag.
- En ny funktion för att öka kultur, demokrati och MR-samarbete. Kulturdepartementet har tidigare bedrivit viss försöksverksamhet i olika länder som varit intressant men av naturliga skäl är tidsbegränsad.
- En ökad bevakning av högteknologi (Taiwan är världens största tillverkare av halvledare) som förutsätter deltagande tekniska högskolor och av myndigheten Tillväxtanalys.

- Ökad närvaro av svenska universitet, dels för att sälja in svenska utbildningsplatser, dels för att öka samarbetet (STINT)
- Uthyrning av lokaler till andra EU-länders representationskontor. Det är givet att många länder vill profilera den egna närvaron, men det är uppenbart att några länder som stängt i Taiwan, såsom Norge, borde kunna intresseras för att öppna igen.
- Svenska institutet har många instrument som i dagsläget är begränsade till Kina där förutsättningar för fritt utbyte numera är begränsade.

Många av dessa förslag kräver statlig finansiering. Det är även viktigt att söka efter lokal finansiering genom samarbete med think-tanks. Då dessa ofta är närstående till regeringen eller oppositionen vore det önskvärt att ha think-taks från båda lägren i vänkretsen. Ett annat sätt är skapande av en taiwanesisk stödorganisation à la "Friends of House of Sweden". Då förmodligen medel för anskaffande av en fastighet saknas är det viktigt att hitta en lämplig taiwanesisk fastighetsägare som är villig att byta namn på en fastighet till "House of Sweden". Jag fick under 90-talet proper från en taiwanesisk fastighetsägare att han skulle byta husets namn till House of Scandinavia om han fick skandinaviska representationskontor att flytta in.

En tanke som lätt inställer sig är varför inte Taiwan skapar liknande organisationer i länder där man har betydande närvaro men inga officiella relationer. Jag kan tänka mig dels att det är svårt för taiwanesiska politiska företrädare att resa utomlands. Enligt EU-överenskommelser lämnas inte visum till statschef, premiärminister och utrikesminister och deras ställföreträdare. Vanliga taiwanesiska ministrar har även svårt att lämna landet då de är skyldiga att försvara sig i parlamentet (Legislative Yuan) om så krävs. Till det skall läggas en förmodan om att Taiwan ogärna siktar på näst bästa lösning om det finns utsikter att uppnå något bättre.

Bengt Johansson